

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет бізнесу та права

Кафедра економіки, менеджменту та адміністрування

УКРАЇНА У СВІТОВОМУ КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 12-441
групи
Спеціальності 292 Міжнародні
економічні відносини
Освітньо-професійної програми
Міжнародні економічні відносини
Требушна Анастасія Сергіївна

Керівник к.е.н. доц. Гурова В.О.
Рецензент директор ПП «Фірма
Авто-граф» Резніченко А.В.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА МАКРОРІВНІ	5
1.1. Сутність та риси міжнародної конкурентоспроможності національної економіки	5
1.2. Способи забезпечення міжнародної конкурентоспроможності.....	9
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МАСШТАБІВ ТА ДИНАМІКИ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	11
2.1. Оцінка місця економіки України у світових рейтингах.....	11
2.2. Місце України в рейтингу легкості ведення бізнесу.....	17
2.3. Зовнішньоторговельні показники України.....	20
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ	25
3.1. Проблеми нарощування конкурентних переваг у секторах національної економіки.....	25
3.2. Шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.....	27
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35

ВСТУП

Актуальність тем дослідження. За останні кілька десятиліть економічна конкуренція між країнами посилилася. Майже кожна країна намагається стати впливовим і важливим учасником у галузі міжнародних економічних відносин і зайняти належне становище на міжнародному економічному ринку, щоб уникнути основних ризиків глобалізації. Серед них інформаційний та технологічний розрив між основними країнами та слаборозвиненими країнами продовжує збільшуватися, тим самим посилюючи вплив перших на інші країни; збільшуючи розрив у рівнях світового розвитку, посилюючи протиріччя між центральними та сусідніми країнами; посилюючи вплив транснаціональних компаній. Посилити ринок транснаціональних компаній; посилити вплив міжнародних фінансових організацій на економіку окремих країн.

Гарантією стабільності економічного розвитку, що відображає здатність збільшувати перспективи та методи вітчизняного виробництва на рівні міжнародного ринку, є конкурентоспроможність економічного середовища будь-якої країни. Питання, тісно пов'язані з формуванням національних стратегій розвитку, не лише базуватимуться на конкурентоспроможності ресурсних факторів, але також забезпечуватимуть зростання нових секторів та технологічних структур, а також закладатимуть основу стабільного економічного зростання, яке досі має велике значення в Україні сьогодні.

На жаль, відсутність наукового обґрунтування поняття конкурентоспроможності в економічних базисах зарубіжних та державних науковців, обумовлює складність для ведення економічної гідної й високоефективної політики.

Метою дослідження є дослідження місця України у світовому конкурентному середовищі.

Відповідно до поставленої мети було визначено такі **завдання**:

- охарактеризувати сутність та риси міжнародної конкурентоспроможності національної економіки;
- визначити способи забезпечення міжнародної конкурентоспроможності;
- оцінити позиції економіки України у світових рейтингах;
- дослідити місце України в рейтингу ведення бізнесу;
- проаналізувати зовнішньоторговельні показники України;
- визначити шляхи нарощування конкурентних переваг у секторах національної економіки
- запропонувати напрями підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Об'єктом дослідження є процес розвитку України у світовому конкурентному середовищі.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади функціонування економіки України у світовому конкурентному середовищі.

В процесі виконання курсової роботи використані наступні загальнонаукові та специфічні **методи дослідження**: аналітичний метод, синтез, дедукція, індукція, порівняльний метод, метод факторного аналізу, економіко-статистичний метод, дедукція, індукція,.

Апробація результатів дослідження. Отримані науково-практичні положення кваліфікаційної роботи доповідалися автором на IV Міжнародній науково-практичній конференції: «Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти» (17-18 жовтня 2019 р. м. Херсон).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА МАКРОРІВНІ

1.1. Суть та риси міжнародної конкурентоспроможності національної економіки

На сьогоднішній день не існує вичерпної концепції, яка могла б описати явище конкуренції. Однак у кожному економічному середовищі та в роботі вчених робиться спроба окреслити сферу застосування цієї концепції. Основна причина множинності визначень національної конкурентоспроможності - складність терміну; його композиційний характер; більш за те, системне поняття самої категорії.

Конкурентоспроможність - це складна багатовимірна концепція. Вона відображає сприятливе становище національної економіки, головним чином у сфері міжнародної торгівлі, і, водночас, її здатність зміцнювати цю позицію. З іншого боку, конкурентоспроможність національної економіки - це концентрований вираз економічних, наукових, технологічних, організаційних, управлінських, маркетингових та інших можливостей, що реалізуються в товарах і послугах, успішно забезпечуючи їх конкурентоспроможність із іноземними товарами і послугами на вітчизняному та зовнішньому ринках. Національна конкурентоспроможність - це здатність держави досягати високих темпів економічного зростання, забезпечувати стабільне зростання реальної заробітної плати, просування вітчизняних фірм на світовому ринку, представлених високоефективними кластерами, які покращують якість продукції та послуг, що дозволяють створення нових робочих місць у майбутньому. Ця конкурентна здатність адаптуватися до змін, що відбуваються на світовому ринку, ґрунтується на таких економічних

факторах, як обсяг інвестицій, інноваційна здатність, виробничі потужності та інші [1].

Однак їх ефективність повинна поєднуватися з політичними та соціальними факторами, які також впливають на функціонування національної економіки на світовому ринку.

Конкуренція являється одним із найважливіших елементів ринкового процесу, визначається суперництвом ринкових суб'єктів за максимально ефективні фактори виробництва. Існує багато підходів до визначення цього поняття (табл. 1.1)

Таблиця 1.1

Визначення національної конкурентоспроможності як економічної категорії

Джерело підходу	Визначення конкурентоспроможності держави
Звіт про світову конкурентоспроможність IMD	Здатність країн створювати та підтримувати середовище, в якому підприємства можуть конкурувати. Здатність економіки керувати сукупністю своїх ресурсів та компетенцій для підвищення процвітання свого населення.
Рапкін, Девід П., Евері, Вільям П.	Політична та економічна концепція, яка впливає на військовий, політичний та науковий потенціал країни та є невід'ємним фактором відносно становища країни в міжнародній політичній економіці.
Кругман П.	Еквівалент продуктивності. Але вчений стверджує, що конкурентоспроможність – це «неправильне та небезпечне визначення», якщо застосовувати щодо міжнародного рівня.
Майкл Е. Портер	"Національна конкурентоспроможність" відповідає економічним структурам та установам держави щодо економічного зростання в структурі глобальної економіки.
Всесвітній економічний форум (ВЕФ)	Здатність підтримувати стабільний темп зростання реального доходу на душу населення, вимірюється темпом зростання валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення за постійними цінами.
Діловий словник	Здатність фірми чи нації пропонувати продукти та послуги, які відповідають цінам якості місцевого та світового ринків за цінами які є конкурентоспроможними та забезпечують адекватну віддачу від ресурсів, що використовуються або споживаються для їх виробництва

Джерело: адаптовано автором на основі [2,3,4,5,6,7,8].

Зовнішньоорієнтоване підприємство на відміну від інших має дещо інші критерії визначення конкурентоспроможності. Серед таких критеріїв, як конкурентоспроможність продукції, внутрішнього та зовнішнього середовища, особливе значення мають:

- 1) експортний потенціал підприємства як характеристика виробничої конкурентоспроможності;
- 2) макрорівневі чинники конкуренції країн - торговельних партнерів;
- 3) мегарівневі чинники наднаціонального регулювання міжнародної торгівлі.

Найбільш розповсюдженою в економічній літературі є класифікація факторів формування конкурентоспроможності підприємств на зовнішні та внутрішні. Ця класифікація представлена на рис.1.1. Виокремлення саме таких факторів є логічним, оскільки для визначення конкурентоспроможності підприємства необхідно враховувати не лише процеси, що протікають на підприємстві, перетворення, що відбуваються на ньому, результативність діяльності, але й динаміку змін, що пов'язані із зовнішнім середовищем. Це необхідно для того, щоб своєчасно й адекватно реагувати на них.

Комплексна характеристика (конкурентоспроможність підприємства) відображає невід'ємний взаємозв'язок між поняттями «конкурентний потенціал», «конкурентна перевага», «конкурентний статус» підприємства та, як об'єкт економічного управління, охоплює три взаємопов'язані площини (компоненти): відображає наявність у підприємства можливостей, здатностей, конкурентної сили щодо ефективного використання ресурсів, їх раціонального розподілу і правильної комбінації; характеризує вміння суб'єкта ринкових відносин створювати, утримувати та реалізовувати конкурентні переваги; визначає рівень освоєння потенційних та реальних можливостей

підприємства щодо створення, утримування та реалізації конкурентних переваг та відображає результати реалізованих конкурентних переваг підприємства.

Рис. 1.1 Фактори конкурентоспроможності

Джерело: власні дослідження

Конкурентоспроможність підприємства слід розглядати з урахуванням факторів конкурентоспроможності продукції, потенціалу підприємства, галузей, регіонів і країни в цілому. Оцінка стану використання взаємопов'язаних та взаємозалежних рівнів визначається, перш за все, здатністю конкретних виробників випускати конкурентоспроможну продукцію. В залежності від комбінації факторів впливу, конкретне підприємство характеризується досягнутим рівнем та особливим характером формування конкурентоспроможності. До того ж, специфічна комбінація факторів є об'єктивною передумовою формування стійких конкурентних позицій підприємства на ринку. Наведена система факторів дозволяє створити і підтримувати належний рівень конкурентних переваг об'єкта дослідження, а також визначити стратегічні, поточні та оперативні заходи управління конкурентоспроможністю підприємства.

1.2. Способи забезпечення міжнародної конкурентоспроможності

Важливою метою державного регулювання економіки є забезпечення раціонального господарювання, орієнтованого на підвищення ефективності, створення і розвиток конкурентних умов за яких будь-якому суб'єкту господарювання доцільно використовувати конкуренцію як дієвий механізм поліпшення показників його діяльності та забезпечення економічної безпеки з метою відкриття для себе нових можливостей зростання соціально-економічної ефективності функціонування, що також в значній мірі підвищує їх рейтинг на рівні суб'єктів, що конкурують між собою. Основоположником класичної концепції конкуренції вважається А. Сміт. Головною рисою досконалої конкуренції є стан, коли жодна з фірм не впливає на роздрібну ціну, так як частка кожної з них у загальному випуску продукції незначна. Збільшення або зменшення кількості продукції, що випускається

окремою фірмою, не робить істотного впливу на загальну пропозицію і, отже, на ціни. Більш того, жоден продавець не зможе підняти ціну вище усталеної ринкової ціни, не втративши своїх клієнтів. Досконала конкуренція в реальній економіці в повному обсязі практично недосяжна. До неї можна тільки наближатися [9].

Відмітними рисами сучасного трактування економічної конкуренції є такі:

- цивілізований, легалізований характер цієї боротьби;
- подібність (взаємозамінність) товарів, виробники яких втягнені у конкурентну боротьбу;
- ідентичність або наближеність потреб цільових груп споживачів, стосовно яких точиться конкурентна боротьба;
- спільність, тотожність мети, заради якої виникає це суперництво.

Об'єктом конкуренції виступають потреби групи споживачів, потреби групи споживачів, що формують певний сегмент ринку, обраний підприємствами. Можна зробити висновок, що саме споживач остаточно перевагу у вигляді свого останнього вирішального слова на ринку. Саме підприємства-виробники та фірми, направлені на надання послуг, а також (на міжнародному рівні) транснаціональні корпорації, регіони (регіональні угруповання), держави являються суб'єктами конкуренції.

Існують три типи конкуренції:

- між продавцями та покупцями;
- між виробниками (зумовлена існуванням «ринку покупця», тобто домінуванням покупців над виробниками-продавцями);
- між споживачами (зумовлена існуванням «ринку продавця», тобто домінуванням продавців над споживачами-покупцями) [10, с.14].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МАСШТАБІВ ТА ДИНАМІКИ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

2.1. Оцінка місця економіки України у світових рейтингах

Протягом останніх років досягнення високих показників міжнародної конкурентоспроможності є основною метою багатьох економік. Процес розвитку країни можна визначити шляхом порівняння на міжнародному рівні. У цьому допомагає оцінка конкурентоспроможності, вона є одним з найважливіших показників і має значний вплив на розвиток окремих підприємств та національної економіки.

Міжнародна конкурентоспроможність стосується політичних та інституційних механізмів, які створюють основи для стабільного зростання продуктивності економіки.

Порівняння можна виконати шляхом аналізу даних, взятих із видання «Global Competitiveness Report» [11].

Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Report) - це щорічний довідник, складений Світовим економічним форумом, який вказує на конкурентоспроможність країн світу на основі середньозваженого значення дванадцяти стовпів конкурентоспроможності.

Компоненти, що становлять основу конкурентоспроможності: установи, інфраструктура, макроекономічне середовище, охорона здоров'я, освіта та професійна підготовка, ефективність товарного ринку, ефективність ринку праці, розвиток фінансового ринку, технологічна забезпеченість, обсяг ринку, динаміка бізнесу та інноваційний потенціал.

За індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) Україна у 2020 р. знаходилася на 85 місці серед

141 країни, отримавши 57 балів зі 100 максимально можливих [11, с.572]. У порівнянні з 2019 роком країна піднялася на 4 позиції за рейтингом Всесвітнього економічного форуму. Індекс глобальної конкурентоспроможності представлений в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Індекс глобальної конкурентоспроможності України

Індексний компонент	2017-2018		2019		2020	
	місце	індекс	місце	індекс	місце	індекс
Загальний	85	4.0	81	4.1	85	4.2
Установи	129	3.0	118	3.2	104	3.0
Інфраструктура	75	3.9	78	3.9	57	4.2
Макроекономічне середовище	128	3.2	121	3.5	133	3.1
Охорона здоров'я	54	6.0	56	6.0	66	6.2
Освіта і професійна підготовка	33	5.1	35	5.1	44	4.5
Ринок товарів	108	4.0	101	4.0	90	3.9
Ринок праці	73	4.2	86	4.0	59	4.5
Фінансова система	130	3.0	120	3.1	136	3.4
Технологічна забезпеченість	85	3.6	81	3.8	78	4.0
Обсяг ринку	47	4.4	47	5.5	47	4.5
Динаміка бізнесу	98	3.6	90	3.7	85	3.8
Інноваційний потенціал	52	3.4	61	3.4	60	3.6

Джерело: адаптовано автором на основі [11].

За рівнем державних установ країна знаходиться на 104 позиції, за рівнем технологічної забезпеченості – на 78 місці, за інфраструктурою – на 57 місці. На 133 сходинці розташувалося макроекономічне середовище країни, на 66 щаблі – охорона здоров'я, на 44 місці – освіта, а ринок товарів на 90 позиції. На 59 місці розташувався ринок праці України, фінансова система посідає 136 місце. За обсягом ринку країна перебуває на 47 місці, за динамікою бізнесу – на 85 та інноваційним потенціалом – 60 місці. Найбільше балів країна отримала за такими показниками: інноваційний потенціал – 60 місце, обсяг ринку – 47 місце та інфраструктура – 57 місце. Серед показників, які здійснюють найбільший вплив на відображення рівня розвитку людського капіталу (освіта і професійна підготовка, здоров'я, стабільність у

макроекономічній сфері), Україна має відносно високі показники лише за рівнем освіти, а з точки зору макроекономічної стабільності займає одне з останніх місць у світі серед досліджуваних країн (133 місце серед 141 країни).

Слабкими сторонами вітчизняного рейтингу є макроекономічне середовище – 133 позиція, установи – 104 та фінансова система – 136 позиції. На жаль, дані показники не сприяють збільшенню конкурентоспроможності України щодо інших країн.

Інформація, надана Світовим економічним форумом, свідчить про те, що корупція, слабка доступність фінансування, постійні ротації в уряді, бюрократія в держустановах, нестабільність та неефективність державної політики, слугують основними проблемами для українських підприємців. Темпи зростання (зниження) експорту-імпорту товарів у 2018-2019 роках представлені на рис.2.1.

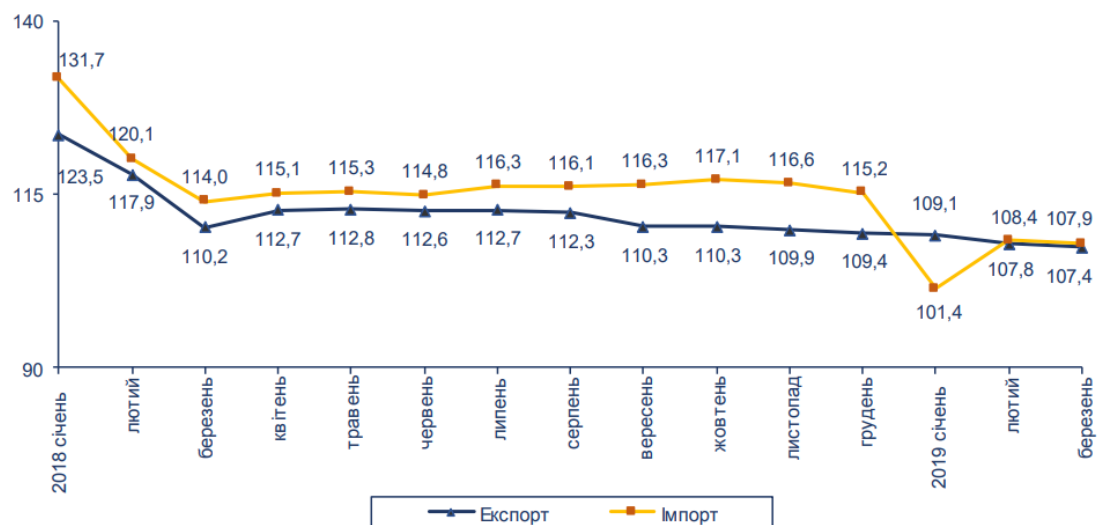

Рис. 2.1. Темпи зростання (зниження) експорту-імпорту товарів у 2018-2019 роках (у % до відповідного періоду попереднього року, наростаючим підсумком)

Джерело: складено автором за даними [12]

Обсяг експорту товарів та послуг¹ України в I кварталі 2019р. становив 14726,2 млн.дол. США, імпорту – 15116,7 млн.дол. Порівняно з I кварталом 2018р. експорт збільшився на 8,3%, імпорт – на 9,4%.

Негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу становило 390,5 млн.дол.США (у I кварталі 2018р. також негативне – 222,6 млн.дол.). У I кварталі 2019р. експорт товарів становив 12273,2 млн.дол. США, імпорт – 13729,6 млн.дол. Порівняно із I кварталом 2018р. експорт збільшився на 7,4% (на 843,7 млн.дол.), імпорт – на 7,9% (на 1011,1 млн.дол.). Негативне сальдо становило 1456,4 млн.дол.США (у I кварталі 2018р. також негативне – 1289,0 млн.дол.США).

Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 0,89 (у I кварталі 2018р. – 0,90). Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 206 країн світу [12]. Динаміка надходження/вкладення прямих іноземних інвестицій в економіку України та з України у 2014 – 2020 рр. наведена у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка надходження/вкладення прямих іноземних інвестицій в економіку України та з України у 2014 – 2020 рр., млн дол. США

Рік	Прямі іноземні інвестиції в Україну	Приріст/падіння за рік	Прямі іноземні інвестиції з України	Приріст/падіння за рік	Сальдо
2014	4499	-3902	420	-786	+4079
2015	410	-4089	111	-309	+299
2016	2961	+2551	-51	-162	+3012
2017	3284	+323	16	+67	+3268
2018	2202	-1082	8	-8	+2194
2019	2355	+153	-5	-13	+2360
2020	3070	+715	648	+653	+2422

Джерело: складено автором на основі [13]

Аналізуючи дані, можна прийти до висновку, що з настанням гібридної війни проти Росії проти України та ускладнена політична ситуація між даними країнами, яка почала розвиватися у 2014 році, мала негативний вплив на обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну. Порівнюючи значення на період кінця 2017 року з 2016 роком спостерігаємо зменшення у 1082 млн. дол. У 2018 році можемо побачити

позитивну динаміку збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій на 153 мільйонів доларів. Впродовж останніх 7 років найбільший приріст прямих іноземних інвестицій прийшовся на 2016 рік. У той же час, за минулі 6 років в країні не досягнуто такого великого приросту. Таке зменшення потоку даних інвестицій є результатом багатьох невирішених причин, які викликають недовіру інвесторів, включаючи рівень корупції в країні, який є високим, сумніви у легітимності судової влади, ринкову монополію, нестійкість національної валюти й політичне ускладнення українсько-російських відносин, тобто наявність воєнного конфлікту.

«Україна має значний інвестиційний потенціал, а зокрема: є одним із найбільших потенційно містких ринків в Європі; володіє багатими природними ресурсами; має високий рівень науково-дослідних розробок у багатьох галузях науки і техніки та значний науково-технічний потенціал; володіє значним сільськогосподарським потенціалом (вигідне географічне розташування, сприятливий клімат, родючі ґрунти); має добре розвинену інфраструктуру. Окрім того, привабливість української економіки для іноземних інвесторів ґрунтується на наявності відносно дешевої кваліфікованої робочої сили.» [14, с.142]

«Незважаючи на ряд потенційних переваг, існують також фактори, що формують несприятливий та ризиковий інвестиційний клімат країни та гальмують надходження інвестиційних ресурсів у національну економіку. До них слід віднести: недосконалу нормативну базу з питань захисту законодавчих прав та інтересів інвесторів, нестабільну політичну ситуації, нерозвинену виробничу та соціальну інфраструктуру, наявність корупційних схем, девальвація національної валюти, наявність військових дій та інше» [14, с.142].

За даними, представленими на сайті МВФ, Україні в 2020 році належить виплатити Фонду 948,14 млн. доларів, в тому числі 788,02 млн.дол.США.

доларів основної суми боргу. Фонд наполягає на підвищенні ціни газу для населення, перший етап якого розпочався з 1 листопада 2018 року, у зв'язку з ростом цін на міжнародних ринках [15].

Зовнішній борг включає в себе державний та гарантовий борги. Власне державний борг виникає внаслідок фінансових запозичень держави, договорів і угод про надання кредитів та позик, пролонгації та реструктуризації боргових зобов'язань минулих років. Сукупність боргових зобов'язань держави містить також гарантований державою борг, що виникає внаслідок прийнятих на себе державою гарантій за зобов'язаннями третіх осіб, або прийняті на себе державою зобов'язання третіх осіб. Від валового зовнішнього боргу країни зовнішній державний борг складає 41,2% (див.табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Зовнішній державний борг України і номінальний ВВП
України за 2015-2020 рр.**

Роки	Зовнішній державний борг, млрд дол. США	ВВП, млрд дол. США	Відношення зовн.держ. боргу до ВВП, %
2015	37,5	183,3	17,3
2016	38,8	131,8	26,3
2017	43,4	90,6	46,9
2018	45,6	93,3	45,8
2019	49,0	33,3	46,9
2020	50,5	122,7	41,2

Джерело: складено автором за даними [15]

Аналізуючи таблицю, видно загальну тенденцію зростання зовнішнього державного боргу до валового внутрішнього продукту.

За 2015-2020 роки цей показник зріс з 17,3 % до 46,9 %, а у 2020 році скоротився до 41,2 %. Особливо інтенсивно це відбувалось у 2016-2018 роках, у період якого відношення зовнішнього державного боргу до валового внутрішнього продукту зросло на 20,6 %. Основною причиною

падіння ВВП в Україні з 2015-2020 років є втрата частини території країни в процесі військової агресії Російською Федерацією, де знаходилась значна кількість підприємств.

2.2. Місце України в рейтингу легкості ведення бізнесу

В економічно вільному суспільстві люди можуть працювати, виробляти, споживати та інвестувати будь-яким способом. У економічно вільних суспільствах уряди дозволяють праці, капіталу та товару вільно пересуватися, а також утримуватися від примусу або обмеження свободи на вищому рівні, необхідному для захисту та підтримки самої свободи. Цей рейтинг здійснює Heritage Foundation [16]. Індекс легкості ведення бізнесу (англ. Ease of Doing Business Index) – індекс задля порівняння простоти підприємницької діяльності між країнами світу, що укладається Світовим банком на основі річних даних.

Так, згідно Індексу економічної свободи Україна займала: у 2014 р. – 155 місце, у 2015 р. – 162, у 2016 – 166. У 2017 р. – 166 місце (з 180 країн) [17].

Причиною такого низького показника України, як зазначає професор Університету у Пітсбурзі Тимофій Милованов, є: «Революція гідності, війна на Сході та перерозподіл прав власності через ці події, негативно вплинули на рівень захисту прав власності, який впливає на Index of Economic Freedom» [17].

У 2018 році Україна за цим показником стала на 150 місце і її оцінили в 51,9 балів зі 100 можливих, у 2019 році - 52,3 бали й 160 місце, а у 2020 році- 54,9 балів та 134 місце.

Україна покращила позиції у рейтингу легкості ведення бізнесу Світового банку, а саме за рік піднялась на 4 позиції. В динаміці це не найкращий показник, але все одно спостерігається тенденція до покращення позицій в рейтингу.

Таблиця 2.4

**Динаміка положення України в рейтингу легкості ведення
бізнесу Doing Business, 2015-2020 рр.**

Рік	Загалом	Свобода бізнесу	Свобода торгівлі	Податкова свобода	Державні витрати	Грошова свобода	Свобода інвестицій	Фінансова свобода	Захист прав власності	Свобода від корупції	Свобода трудових стосунків
2020	54,9	61,3	81,2	81,1	47,2	63,0	35,0	30,0	47,5	37,9	48,3
2019	52,3	66,1	75,0	81,8	46,9	58,6	35,0	30,0	43,9	29,6	46,7
2018	51,9	62,7	81,1	80,2	45,0	60,1	35,0	30,0	41,0	29,0	52,8
2017	48,1	62,1	85,9	78,6	38,2	47,4	25,0	30,0	41,4	29,2	48,8
2016	46,8	56,8	85,8	78,6	30,6	66,9	20,0	30,0	25,0	26,0	47,9
2015	46,9	59,3	85,8	78,7	28,0	78,6	15,0	30,0	20,0	25,0	48,2

Джерело: складено автором на основі [17].

Це в свою чергу матиме вплив на зменшення збиткових підприємств та підприємств-банкрутів, саме через полегшення умов ведення підприємницької діяльності в Україні.

Сучасний стан розвитку економіки України засвідчує, що проблема збитковості та банкрутства підприємств є досить актуальною. Досить суттєвий вплив на кількість збиткових підприємств та потенційних банкрутів має те, що в Україні складно вести бізнес. Тобто саме складність ведення бізнесу в Україні породжує проблему банкрутства та дає цьому явищу розвиватись. Також цьому сприяє кризовий економічний стан в країні та складна політична ситуація

Створення кращих умов для ведення бізнесу є одним із ключових аспектів конкурентоспроможності. Оцінка даного рейтингу здійснюється за 10 основними компонентами без урахування інфраструктури, корупції, кваліфікованості робітників та макроекономічної політики. Найбільш сприятливі умови знаходяться саме у таких

країнах: Нова Зеландія, Сінгапур, Данія, Південна Корея, Гонконг, США, Великобританія, Норвегія, Грузія та Швейцарія. Останні місця займають: Венесуела, Еритрея, Сомалі поміж 190 країн [18, с.95].

Таблиця 2.5

**Порівняння рейтингових позицій легкості ведення бізнесу України,
її місце на міжнародному рівні**

Показники	Роки		
	2018	2019	2020
Вирішення проблем неплатоспроможності	150	149	145
Забезпечення виконання контрактів	81	82	57
Міжнародна торгівля	119	115	78
Оподаткування	84	43	54
Захист міноритарних інвесторів	70	81	72
Отримання кредиту	20	29	32
Реєстрація власності	63	64	63
Підключення до системи енергозабезпечення	130	128	135
Отримання дозволу на будівництво	140	35	30
Реєстрація підприємства	20	52	56
Загальний показник	80	76	71

Джерело: складено автором на основі [17].

Показники України на період з 2018-2020 рр. покращилися на 9 балів. Позитивних змін та значних зрушень зазнали такі показники, як міжнародна торгівля – з 119 на 78 місце, отримання дозволу на будівництво – з 140 на 30 місце, забезпечення виконання контрактів – з 81 на 57 місце.

Рейтинг Doing Business є цікавим для масового інвестора середньої ланки, які в структурі глобальних інвестицій займають одне з провідних положень.

Інвестиції в країни з низьким рейтингом вони розглядають як ризиковані. Щоб отримати багатомільярдні інвестиції треба потрапити в

перші топ-50 цього рейтингу, чи продемонструвати стрімку динаміку просування в гору.

Використовуючи метод статистичного аналізу та порівняння у економічному вимірі, ми маємо можливість вичленити основні вектори розвитку, яких Україна повинна дотримуватися, визначити найбільш розвинені країни та брати з них приклад задля того, щоб у майбутньому мати більш гідну та тверду позицію у міжнародних рейтингах. Серед них можна виділити: у системі оподаткування зменшення ставки податків на фонд зарплати; задля вирішення проблеми неплатоспроможності надання можливості кредиторам фінансувати боржника для відновлення його платоспроможності; у сфері реєстрації власності надання можливості громадянам та бізнесу оформляти договори купівлі-продажу нерухомості у центрах надання адміністративних послуг, формування і внесення документи на право власності на землю та нерухомість в електронний реєстр; запровадження адміністративного оскарження дій та рішень державних реєстраторів щодо реєстрації нерухомого майна та земельних ділянок.

2.3. Зовнішньоторговельні показники України

Україна є державою з відкритою економікою, частка якої у 2018 році у ВВП країни становить 99% (Світовий банк). Україна є п'ятим найбільшим у світі експортером зерна та одним із головних експортерів заліза та сталі. У 2018 році основними експортованими продуктами були насіння соняшнику, кукурудза, пшениця та меслін, вироби із заліза, кабелі та ріпак. Основними імпортними продуктами були паливо, транспортні засоби, пестициди та гербіциди, пристрої передачі, машини автоматичної обробки даних та напівпровідники.

Загалом зовнішня торгівля майже не зазнала втрат через складні відносини з Росією, яка традиційно є основним постачальником нафти та газу, що становить майже чверть загального імпорту країни. Україна прагне розвивати свої торгові відносини з країнами-членами Європейського Союзу з метою виходу із залежності від Росії.

ЄС та Україна тимчасово застосовують свою глибоку та всеосяжну угоду про вільну торгівлю (ССФТА) з січня 2016 р.

Частка ЄС у експорті товарів України зросла з 34,1% у 2015 році до 42,6% у 2018 році (СОТ).

Незважаючи на цю тенденцію, Росія залишається головним постачальником і замовником України.

У 2018 році основними замовниками України були Росія (7,7% від загального експорту), Польща, Італія, Туреччина, Німеччина, Китай та Індія. Основними її постачальниками були Росія (14,1% від загального обсягу імпорту), Китай, Німеччина, Білорусь.

Згідно з даними СОТ, в 2018 році Україна експортувала товарів на суму 47,334 млн. дол. США та імпортувала 57,187 млн. дол. США, зафіксувавши дефіцит у торгівлі близько 9,7 млрд. дол. США.

Зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг за підсумками 2019 року збільшився на 9,1% (на 11,0 млрд дол.) у порівнянні з показниками 2018 року і становив 131,8 млрд дол.США.

Сальдо зовнішньоторговельного балансу товарів і послуг склалося негативним у сумі 3,7 млрд дол., але покращилось на 2,5 млрд дол.

Зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг у 2020 році у порівнянні з 2019 роком зменшився на 10,2% (на 13,5 млрд дол.) і становив 118,3 млрд дол.США.

Сальдо торговельного балансу товарів і послуг склалося від'ємним у сумі 255,5 млн дол.США, але покращилось у порівнянні з 2019 роком на 3,4 млрд дол.США.

Таблиця 2.6

Дані, щодо експорту та імпорту товарів і послуг України

Зовнішньоторговельні показники (у млн.д.США)	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Імпорт товарів	36,317	39,151	49,609	57,046
Експорт товарів	37,859	36,364	43,265	47,348
Імпорту послуг	9,787	11,185	12,231	13,676
Експорт послуг	12,129	12,394	13,860	15,472

Джерело: World Trade Organisation (WTO)

Аналіз зовнішньоторговельних показників у порівнянні 2020 року з 2019 показав, що імпорт товарів збільшився на 7,437 млн.д.США, експорт товарів – на 4,083 млн.д.США, показники імпорту послуг збільшились на 1,445 млн.д.США, а експорт послуг – на 1,612 млн.д.США.

Таблиця 2.7

Експорт послуг та товарів України у 2019 році

Основні замовники (% експорту)	2019
Європейський Союз (28)	38,1 %
Російська Федерація	23,5 %
США	12,4 %
Швейцарія	6,6 %
Об'єднані Арабські Емірати	2,9 %
Ізраїль	1,9 %
Китай	1,1 %
Білорусь	1,0 %
Індія	0,9 %

Джерело: складено автором на основі [19]

Серед країн експорт до котрих найбільший можна виділити країни Європейський Союз (28) – 38,1% та Російську Федерацію – 23,5%.

Таблиця 2.8

Імпорт послуг та товарів Україною у 2019 році

Основні постачальники (% від імпорту)	2019
Росія	14.1 %
Китай	13.3 %
Німеччина	10.5 %
Білорусія	6.6 %
Польща	6.4 %
США	5.2 %
Італія	3.6 %
Туреччина	3.0 %
Швейцарія	2.9 %
Франція	2.6 %

Джерело: складено автором на основі [19].

Експорт послуг досяг 15 472 млн. дол. США, а імпорт - 13,676 млн. дол.США. На експорт продовжує впливати слабкий світовий попит через торгові суперечки [19]. Для України саме країни ЄС (28) залишаються найбільшими партнерами у торговельно-економічних відносинах. Один із основних індикаторів розвитку країн, такий як питома вага, у 2019 році становив 40,1 %.

У 2019 році з країнами Європейського Союзу (який нараховує 28 країн) зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг став більшим на 5,8% (тобто 2,9 млрд дол.), склавши 52,6 млрд дол.США.

Аналіз експорту до країн Європейського Союзу демонструє ріст на 3,9% (+894,6 млн дол.), склавши при цьому суму в 24,0 млрд дол.США, а аналіз імпорту показав картину збільшення на 7,5% (+2,0 млрд дол.), складаючи 28,6 млрд дол.США.

Різниця між експортом та імпортом (показник сальдо) з країнами Європейського Союзу має від'ємне значення у сумі 4,6 млрд дол.США, а отже стало гіршим за попередній рік на 1,1 млрд дол.США.

Аналіз зовнішньоторговельного обороту товарів з країнами Європейського Союзу показав приріст на 5,5%, що відповідає показнику 45,7 млрд дол.США.

Аналіз показників експорту товарів до країн Європейського Союзу став більшим на 3,0% і становив 20,8 млрд дол.США, а показники імпорту говорять про їх ріст на 7,7%, що складає 25,0 млрд дол.США.

Зовнішньоторговельний оборот України товарами та послугами з країнами, що входять до Митного Союзу (серед них це Казахстан, Білорусь, Киргизстан, Російська Федерація, Вірменія) становить 23,4 млрд дол.США, що демонструє збільшення у 2019 році на 6,3% (+1,4 млрд дол.).

Загалом експорт товарів і послуг до даної групи країн в порівнянні з попереднім періодом збільшився на 30% і склав 11,7 млрд дол.США, а імпорт мав тенденцію до зниження на 10,1%, становивши при цьому 11,7 млрд дол.США. Сальдо зовнішньої торгівлі з країнами Митного Союзу склало 48,7 млн дол.США, маючи позитивне значення. Зовнішньоторговельний оборот з країнами Митного Союзу склав 16,5 млрд дол. США.

Уряд України повинен забезпечити підтримку в Парламенті України законопроектів, спрямованих на виконання умов Угоди про асоціацію та доступ до ринку ЄС, а також звернутися до Президента України з проханням визначити такі законопроекти невідкладними. Крім того, дипломатичні представництва України в країнах ЄС повинні бути створені для того, щоб укладати контракти з потенційними покупцями вітчизняної продукції, на які поширюються тарифні квоти, створити відповідну базу для таких покупців, а також мотивувати їх звертатися до своїх національних органів щодо надання тарифних квот Україні.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

3.1 Проблеми нарощування конкурентних переваг у секторах національної економіки

Основними проблемами низької конкурентоспроможності підприємств є:

- відсутність досвіду конкуренції;
- нехтування іноземним правом;
- наявність перешкод у вигляді відповідних умов стандартизації та сертифікації;
- невідповідність систем управління підприємством міжнародним вимогам;
- відсутність національних фундаментальних наукових досліджень у відповідних галузях;
- діяльність західних підприємств, яка існувала десятиліттями в умовах жорсткої конкуренції.

Щодо причин наявності повільного плину змін у сфері технічного регулювання в Україні, можна виділити ряд наступних.

«У міжнародній практиці до технічних бар'єрів у торгівлі відносять як технічні регламенти та стандарти, так і оцінку відповідності. В загальному випадку до процедур оцінки відповідності відносять: реєстрацію товару, тестування, сертифікацію, інспекцію, реалізацію вимог щодо розкриття інформації» [20].

Причини повільних змін у сфері технічного регулювання в Україні представлені на рис.3.1.

Причини повільних змін у сфері технічного регулювання в Україні :	
	відсутність системного підходу до внесення змін у законодавство з технічного регулювання
	слабка поінформованість окремих товаровиробників і галузевих асоціацій щодо правил і процедур системи технічного регулювання ЄС
	відсутність постійного діалогу зацікавлених інституцій з української сторони з відповідними європейськими та міжнародними інституціями, такими як Європейський комітет зі стандартизації (CEN), Європейський комітет електротехнічної стандартизації (CENELEC), Європейський інститут зі стандартизації у сфері телекомунікацій (ETSI)
	практика акцентування уваги на рівні безпеки, а не на якості товарів
	недосконале організаційне та інституційне забезпечення процесу розроблення та гармонізації національних стандартів і технічних регламентів, що уповільнює темпи гармонізації (слабка активність технічних комітетів)
	неузгодженість норм щодо відповідальності за порушення законодавства про технічне регулювання
	необґрунтовані витрати на акредитацію органів оцінки відповідності
	відсутність чітких правил і процедур ринкового нагляду

Рис.3.1 Причини повільних змін у сфері технічного регулювання в Україні

Таким чином, серед основних проблем виділяється незабезпечення ефективного функціонування структурних підрозділів, відсутність їх злагодженої роботи та відсутність постійного діалогу зацікавлених інституцій з української сторони та з відповідними європейськими та міжнародними інституціями.

3.2 Шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств

Присутній на сьогоднішній день механізм державного регулювання такої галузі, як легка промисловість, в Україні вимагає системний підхід щодо вирішення галузевих проблем та оновлення національних пріоритетів. Якщо створити зони вільної торгівлі, всебічні та поглиблені, які включатимуть масштабний сегмент українських законів та нормативних актів, подібних до стандартів ЄС у легкій промисловості, це сприятиме наданню можливості Україні поступово інтегруватися у внутрішній ринок ЄС. Щоб вирішити, наразі існуючі, проблеми стосовно розвитку легкої промисловості треба розширити сферу дії законодавчих та нормативних актів, реалізувати стратегію відповідно до плану імплементації спільної угоди між Україною та Європейським Союзом, створити між Україною та Європейським Союзом зону вільної торгівлі та реалізувати план державної підтримки розвитку легкої промисловості, при цьому маючи можливість регламентувати втручання держави у корпоративну діяльність із ринковим саморегулюванням. [21].

Підвищенню конкурентоспроможності галузі сприятимуть нижченаведені напрями.

У сучасних умовах розвитку міжнародної торгівлі, доцільно звернути увагу на шляхи підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників у контексті розвитку системи технічного регулювання [22].

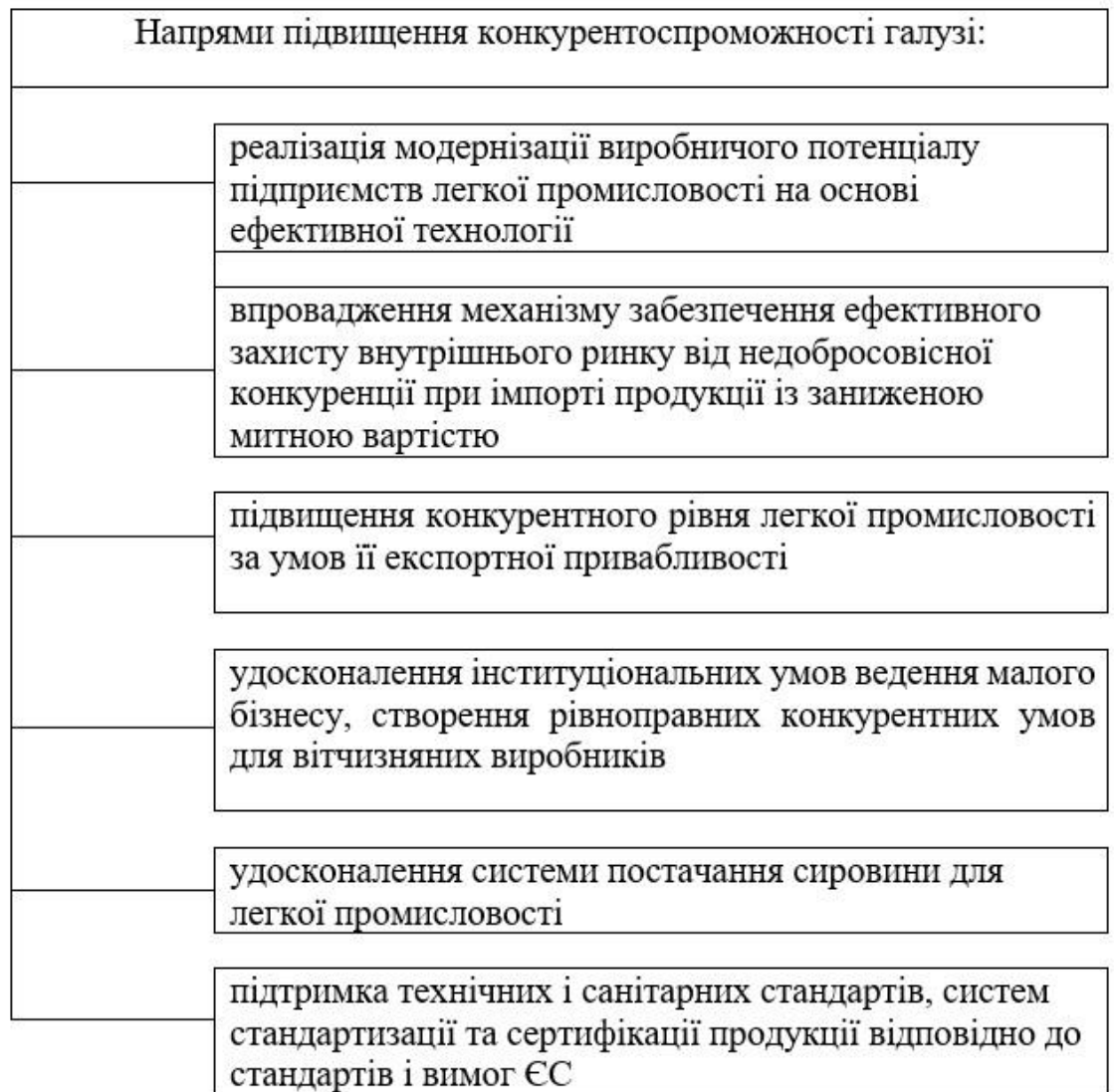

Рис.3.2. Напрями підвищення конкурентоспроможності галузі легкої промисловості

З метою підвищення економічної конкурентоспроможності України в умовах глобалізації доцільним є:

- аналіз можливостей розвитку експортного потенціалу та формування нових механізмів впровадження інновацій;
- вирішення питання підписання Угоди про оцінку відповідності та прийнятності промислової продукції між Україною та ЄС;
- розгляд подальшого визначення переліку продукції;

- розробка та впровадження організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку як високотехнологічних, так і базових галузей економіки на основі досвіду країн ЄС.

Щоб подолати технічні бар'єри у торгівлі, для наявності ефективної взаємодії України та Європейського Союзу будуть доречними комплексні системні дії.

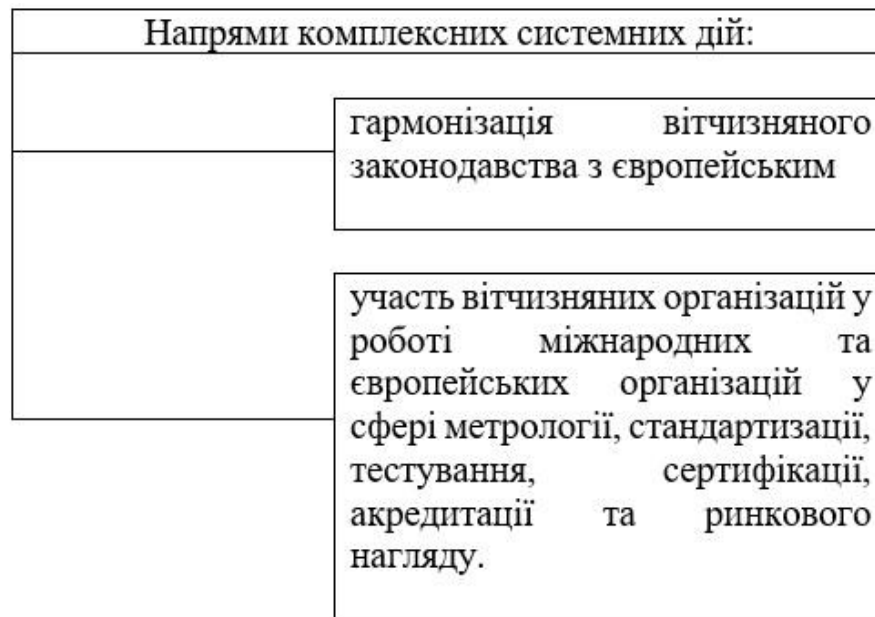

Рис.3.3. Напрями комплексних системних дій

Задля покращення конкурентного позиціонування власного бізнесу потрібно переглянути його у чотири напрямках, таких як: ланцюжок поставок; дослідження та розробка інновацій; виробництво; маркетинг та продажі.

Для кожного напрямку можливий ряд диференціацій. Ось кілька практичних пропозицій для підприємців:

- дізнатися, які інновації наразі фігурують у вашій галузі;
- оновити системи взаємовідносин із клієнтами;
- ретельно вивчити потреби ринку;
- інвестувати в навчання працівників та розробку продукції, для поліпшення кадрового потенціалу та структури управління;
- скоротити термін доставки, покращуючи процеси;

- інвестувати в маркетинговий план;
- переосмислити свою виробничу модель;
- розширити асортимент товару;
- впровадити сучасні технології;
- сформувати стабільне конкурентне середовище на основі міжнародних норм і стандартів, яке спонукає до конкуренції на глобальному рівні та надає можливості для ефективної конкурентної поведінки суб'єктів господарювання;
- перерозподілити матеріальні та фінансові ресурсів за інноваційними напрямками економічного розвитку, з метою становлення та розвитку інформаційного суспільства;
- створення іміджу компанії "справедливої" ціни за рахунок, відповідність ціни та якості.

Шляхом розробки державою стратегії покращення показників конкурентоспроможності національної економіки, зумовлюватиметься її зростання. Напрями підвищення конкурентоспроможності національної економіки представлені на Рис.3.4.

Для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки необхідно визначитись в декількох напрямках розвитку виробництва. Обрати ті сфери в яких держава має переваги, наприклад агропромисловий комплекс, добувна промисловість.

Підвищення конкурентоспроможності національної економіки України для участі у глобальному процесі без наукомісткої продукції підприємств на світовому ринку неможливе. Темпи розвитку науково-технічного прогресу держави залежить від державної політики в сфері науки та освіти. Загалом конкурентні переваги можна здобути шляхом отримання пільг, дотацій із державного бюджету, заниженого курсу національної валюти, прямого чи прихованого субсидування галузей, ефективної експлуатації вичерпних природних та екологічних ресурсів тощо.

Розроблення державою стратегії підвищення конкурентоспроможності національної економіки передбачає:	
	розвиток у напрямку інноваційної основи за рахунок поєднання підприємницького середовища з бажанням науково-технічних впроваджень в свою діяльність. Це сприятиме поширенню високотехнологічних галузей, виробництва наукоємної, енергозберігаючої, експортно-орієнтованої продукції
	виділення матеріальних, фінансових та інтелектуальних ресурсів на реалізацію конкурентоспроможних на світовому ринку інноваційних проектів
	створення інституціональних та фінансових умов для інноваційної діяльності
	створення умов для обміну опитом вітчизняних підприємств з компаніями розвинутих країн, що сприятиме швидшому будуванню наукоємних високотехнологічних виробництв в Україні
	підтримку національних корпорацій, які передбачають інтеграцію в світовий науково-технологічний простір (надати дотації, податкові пільги на етапі реконструкції)
	впровадження ефективних механізмів підтримки інноваційних проектів, стартапів у сфері малого бізнесу
	нарощування інвестицій в розвиток інтелектуального капіталу
	професіоналізацію державної діяльності, для укріплення довіри між суб'єктами суспільного економічного й політичного життя в країні

Рис. 3.4. Напрями підвищення конкурентоспроможності національної економіки

Україна та з небагатьох країн, що має усі можливості за певний час стати державою з високим показником конкурентоспроможності національної економіки та брати участь у процесі глобалізації.

ВИСНОВКИ

Відповідно до мети і поставлених завдань у роботі охарактеризовані сутність та риси міжнародної конкурентоспроможності національної економіки, що визначається як складна багатовимірна концепція, яка відображає сприятливе становище національної економіки, головним чином у сфері міжнародної торгівлі і її здатність зміцнювати цю позицію. Визначено способи забезпечення міжнародної конкурентоспроможності, серед яких можна виділити забезпечення раціонального господарювання, орієнтованого на підвищення ефективності, створення і розвиток конкурентних умов за яких будь-якому суб'єкту господарювання доцільно використовувати конкуренцію, як дієвий механізм поліпшення показників його діяльності та забезпечення економічної безпеки. Як результат, це сприятиме відкриттю нових можливостей зростання соціально-економічної ефективності функціонування, що в значній мірі підвищить рейтинг на рівні суб'єктів, які конкурують між собою.

Надана оцінка позиції економіки України у світових рейтингах та досліджено місце в рейтингу легкості ведення бізнесу. За індексом глобальної конкурентоспроможності у 2020 році зайнята 85 позиція серед 141 країни, отримавши 57 балів зі 100 максимально важливих. Найбільше балів країна отримала за показниками інноваційного потенціалу, обсягу ринку та інфраструктури. Щодо слабких позицій, то їх зайняли показники макроекономічного середовища, установ та фінансової системи.

Аналізуючи показники України щодо легкості ведення бізнесу виявлено покращення на 9 балів за період 2018-2020 рр. Позитивних змін та значних зрушень зазнали такі показники, як міжнародна торгівля – з 119 на 78 місце, отримання дозволу на будівництво – з 140 на 30 місце та забезпечення виконання контрактів – з 81 на 57 місце.

Проаналізовано зовнішньоторговельні показники України та виявлено, що у порівнянні 2020 року з 2019, імпорт товарів збільшився на 7,437 млн.д.США, експорт товарів – на 4,083 млн.д.США, показники імпорту збільшились на 1,445 млн.д.США, а експорт послуг – на 1,612 млн.д.США. Зазначено шляхи нарощування конкурентних переваг у секторах національної економіки: розвиток у напрямі інноваційної основи за рахунок поєднання підприємницького середовища з бажанням науково-технічних впроваджень в свою діяльність; виділення матеріальних, фінансових та інтелектуальних ресурсів на реалізацію конкурентоспроможних на світовому ринку інноваційних проектів; створення інституціональних та фінансових умов для інноваційної діяльності; створення умов для обміну досвідом вітчизняних підприємств з компаніями розвинутих країн, що сприятиме швидшому будуванию наукоємних високотехнологічних виробництв в Україні; впровадження ефективних механізмів підтримки інноваційних проектів, стартапів у сфері малого бізнесу; підтримка національних корпорацій, які передбачають інтеграцію в світовий науково-технологічний простір (надання дотацій, податкові пільги на етапі реконструкції).

Запропоновано напрями підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств у галузі легкої промисловості, серед яких: реалізація модернізації виробничого потенціалу підприємств легкої промисловості на основі ефективності технології; впровадження механізму забезпечення ефективного захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції при імпорті продукції зі зниженою митною вартістю; підвищення конкурентного рівня легкої промисловості за умов її експортної привабливості; удосконалення інституціональних умов ведення малого бізнесу, створення рівноправних конкурентних умов для вітчизняних виробників; удосконалення системи постачання сировини для легкої промисловості; підтримка технічних і санітарних стандартів,

систем стандартизації та сертифікації продукції відповідно до стандартів і вимог ЄС.

До недоліків сфери конкурентоспроможності підприємств віднесено: відсутність досвіду конкуренції; нехтування іноземним правом; наявність перешкод у вигляді відповідних умов стандартизації та сертифікації; невідповідність систем управління підприємством міжнародним вимогам; відсутність національних фундаментальних наукових досліджень у відповідних галузях; діяльність західних підприємств, яка існувала десятиліттями в умовах жорсткої конкуренції.

Незважаючи на недоліки, Україна та з небагатьох держав, що має усі можливості за певний час стати державою з високим показником конкурентоспроможності національної економіки та брати активну участь у процесі глобалізації.

Основою формування національної стратегії з метою забезпечення високого рівня конкурентоспроможності національної економіки повинні стати такі пріоритети, як: інноваційний розвиток, вдосконалення ринкової інфраструктури, розвиток інновацій та підприємництва, розвиток інституційного середовища.

Роль українського уряду має вирішальне значення не тільки для збільшення кількості експорту продукції та підвищення їх якості, а й для впровадження політики, спрямованої на повне членство в ЄС та розгляду нових можливостей для співпраці зі східними країнами. Україна повинна сприяти формуванню нової моделі глобальної трансформації, спричиненої процесами глобалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Портер М. Міжнародна конкуренція. М.: Міжнародні відносини, 1993. – 896 с.
2. Global Competitiveness Report 2013. URL: <http://www.imd.org/news/World-Competitiveness-2013.cfm> (дата звернення 05.03.2021)
3. Rapkin, D., Avery, W. and Colo, B., National competitiveness in a global economy/Lynne Rienner Publishers, pp. 32-33
4. Krugman, P., Growing World Trade: Causes and consequences, Brookings Papers on Economic Activity. 1995. pp. 327-377.
5. Porter, M., Sachs, J. and Warner, A., Executive Summary: Current Competitiveness and Growth Competitiveness, The Global Competitiveness Report 2000, Oxford: Oxford University Press, p.7.
6. Індекс глобальної конкурентоспроможності. «The Global Competitiveness Report 2011–2012». URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf (дата звернення 05.03.2021)
7. Куліков Г. Японський менеджмент і теорія міжнародної конкурентоспроможності. М.: Економіка, 2000, 280 с.
8. Діловий словник. URL: <http://www.businessdictionary.com> (дата звернення 05.03.2021)
9. Амосова З.В., Еукасьян Е., Маховикова Е.. Экономическая теория. М.: Эксмо 2008. URL: <http://economy1it.on1ine/teoriyaekonomiki/vidyi-konkurentnoy-borbyisovershennaya.html> (дата звернення 05.03.2021)
10. Калініченко, Л. Л. Розробка концепції конкурентоспроможності підприємств *Вісн. екон. тран. і пром: Екон. підпр.* – 2009. №28. С. 156-160.

11. The Global Competitiveness Report 2019 / World Economic Forum. 2019. URL: <http://www.weforum.org> (дата звернення 06.03.2021)
12. Експрес-випуск. Державна служба статистики України, видання 14.11.2019. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення 06.03.2021)
13. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2018), "statistical information", URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 06.03.2021)
14. Барановський О.І. Залучення інвестицій: питання теорії та практики. Донецьк, 1999. 276 с.
15. Зовнішній борг України (за методологією МВФ, КПБ 6). URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36693538> (дата звернення 06.03.2021)
16. The global plan for recovery and reform / G20, London, 2 April 2009. URL: http://g20.org/documents/finalcom_munique.pdf (дата звернення 06.03.2021)
17. «Світові рейтинги України». URL: <http://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/rating/> (дата звернення 06.03.2021)
18. Пугачевська К.Й. Сучасні тенденції та стан конкурентного середовища в економіці України. *Інноваційна економіка*. 2011. № 22. С.95-98.
19. Foreign trade figures of Ukraine. URL: https://www.nordeatrade.com/se/explorenewmarket/ukraine/tradeprofile#classification_by_products (дата звернення 06.03.2021)
20. Arrowsmith S., Treumer S., Fej J., Jiang L. Public Procurement Regulation: an Introduction / Ed. by Arrowsmith S. The EU Asia Inter University Network for Teaching and Research in Public Procurement Regulation, 2010. p.204

21. Красовська О.Ю., Юдіна О.І. Конкуренстоспроможність підприємства: сучасні методи оцінки. Дніпропетровський університет економіка та права імені Альфреда Нобеля. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=33005> (дата звернення 06.03.2021)

22. Масленніков Є.І. Методологічні та практичні засади дослідження системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства : моногр. Одеса : Прес-кур'єр, 2015. 316 с.